

Messze még a jövő század

Egy kísérlet kudarca

Tíz évvel ezelőtt az Egyesült Államok egyik szövetségi államában érdekes kísérletbe, az úgynevezett televíziós társadalom modelljének kialakításába kezdtek. A kifejezés persze pontatlan. Valójában nemcsak a televízió, hanem a korszerű technika teremtette lehetőségeket igyekeztek az egész társadalom számára hasznosítani. Mégpedig korunk jelenlegi szintjét jóval meghaladó mértékben, főleg a jövőre — tulajdonképpen a XXI. századra — gondolva.

A kísérlet színhelye viszonylag nagy kiterjedésű körzet. Kisebb és nagyobb, többé-kevésbé központiak és isten háta mögöttinek számító települések, félreeső farmok, üdülőnegyedek. Aligha szükséges bizonygatni, milyen óriási költséggel járt itt az átfogó, szinte mindenre kiterjedő televíziós rendszer kiépítése.

Ügyszólván bármelyik lakásból egyetlen gombnyomással kapcsolat lehetett teremteni a legközelebbi orvosi rendelővel, s el lehetett mondani a panaszkodót a színes képernyőn megjelenő doktornak, aki afféle „távvizsgáló” is végezhetett, ennek alapján állapítva meg a bajt. A gyógyszer pedig rögzített csőpótán el is küldhette a páciensnek.

Hasonlóképpen lehetett „távértekezletet” tartani, amelynek résztvevői nem a füstös tanács-teremben ültek, hanem olykor több száz kilométerre egymástól, saját, otthoni íróasztaluk előtt. S ha például olyasmi került szó-

ba, amit a legcélszerűbb volt a kamerák segítségével azonnal megnézni, vagy számítógépekkel, tüstént kiszámítani, matematikailag fölbecsülni, akkor természetesen jegyzőkönyvek, feladat-fölsorolások, emlékeztetők helyett ezzele a lehetőséggel éltek.

Megváltozott a munka, a munkaidő, a munkaidőjárás jellege. Ki-ki otthonában sok olyan dolgot elintézhetett, amelyet egyébként — legalábbis a mi fogalmaink szerint — csakis a munkahelyen lehet. Az emberek napi időbeosztása is átalakult. A szabad idő és a munkaidő nem vált el olyan élesen egymástól, mint az a mi számunkra magától értetődő. A munka egy része — mégpedig az, amelyik sok időt igényelt volna — szinte gombnyomásra egyszerűsödött. A farmernek fölösleges volt az automatizált állattartó telepekre járnia, hiszen tévén ellenőrizhette, megkapják-e mindazt az állatok, amire szükségük van. Ugyanígy utánanézhetett legkülönfélébb dolgainak, a hivatalos ügyintézésektől kezdve az üzleti vásárlásokig. Videotelefonon fölhívhatta ismerőseit, rokonait, vagy éppen a polgármestert, a képviselőjét, föltéve persze, hogy az utóbbiak titkárnői a szokásos módon — „házon kívül van”; „hívja ekkor és ekkor” stb. — nem állták útját a beszélgetésnek.

A szórakozás is más lett. A tévé különöz csatornákon kínáló műsorait ki-ki videomagnetonra rögzíthette, s tetszése sze-

rint nézhetette meg újra. Régi filmeket, show-műsorokat, úgyszólván akkor vetíthetett bárki magának, amikor kedve kerekedett hozzá. A könyvtárakból mikrofilmre vett könyveket, hanglemezeket, zenés magnóműsorokat és filmeket egyaránt kölcsönözhetek. Csupán föl kellett tárcsázni a könyvtár számát, s a kért mikrofilmoldalait nemsokára az otthoni képernyőn olvashatták.

Sci-fibe illő világ ez?

Kétségkívül, feleli rá az ember. Eleinte csakugyan úgy festett, hogy a föld egyelőre egy kicsiny részén már beköszöntött a XXI. század. Zökkenők ugyan jócskán akadtak, de javarészt csupán technikai-szervezési jellegűek. A kísérlet résztvevőinek nem volt könnyű megtanulniuk a rájuk bízott bonyolult berendezések használatát, olykor egyik-másik központ mondott csődöt, ám ez senkinek sem szegte kedvét.

Amikor híre ment „a harmadik évezred világának”, az okozott gondot, miként lehetne csökkenteni a „bevándorlók” számát. A kísérleti körzet felé ugyanis valóságos népvándorlás indult. Később alábbhagyott, a legutóbbi években mindjobban a visszájára fordult: sokan búcsút intenek a nem is oly rég még fölöttébb vonzóknak tartott környéknek.

S a szociológusok másik meglepő tapasztalata: mindjobban növekszik azoknak a tábora, akik nem használják a modern technika eszközeit. Inkább maguk mennek például az istállóba, mintsem hogy „tévészemmel” nézzenek utána állataiknak. S a doktort sem igen hívják föl videotelefonon, mert a személyes találkozás, úgy látszik, eleve valószínűbbé teszi a páciens számára a gyógyulást, mint a kényelmes „távvizsgálat”.

A „távértekezletek” is egyre ritkábbak. Hiába szól mellettük az ésszerűség, az időmegtakarítás, a gyorsaság, az emberek szívesebben vitatják meg ügyes-bajos dolgaitak egymás személyes jelenlétében. „Alighanem inkább mondják a másik szemébe, mintsem képernyőjébe a mégoly kényes igazságot” — állapította meg találon az egyik szociológus, a kísérlet személyiségformáló hatásait vizsgálva.

A változások a családokat sem hagyták érintetlenül. Hosszú ideig mindenki el volt ragadtatva a technikai tökéletességektől. A háztelofontól például, amely fölölegessé tette, hogy a családtagok az egyik szobából a másikba menjenek, ha mondani akartak egymásnak valamit. Egy idő múltán azonban mintha megcsömöröltek volna tőle: még a szomszédra is szívesen mentek, mintsem telefonáltak.

A televízió szerepe szintén csökkent. Az emberek szabad idejük mind kevésbé számottevő részét töltötték el mellette, s helyette inkább egymás társaságát keresték. Az egyre szaporodó családi-baráti összejöveteleken persze egy-egy tévéműsort is megnézték, de — mint a szociológusok vizsgálódásaiból kiderült — a többség azért érezte jól magát, mert a műsor előtt és után kedvére beszélgethetett a többiekkel.

Mindebből kézenfekvő a következtetés: a mégoly csodálatos technikai nagyszerűségek csakis akkor képesek az emberi társadalomba beilleszkedni, ha nem szigetelik el egymástól az embereket. Mástkülönbön térhódításuk előbb-utóbb — akár a hajdani géprombolók korában — egyre erőteljesebb ellenállást vált ki. Ez tulajdonképpen a társadalom ösvédelmi reflexe: ha tudniillik a technika megszünteti a személyes kapcsolatokat, a társadalom atomjaira bomolva hullik szét, mert nem lesz, ami az egyes atomokat összefűzze.

A technika humanizálása tehát főleg a jövő szempontjából szerfölött időszerű. A mégoly fantasztikus fölfedezések, találmányok sorsa mindenképp azon múlik: elősegítik-e az emberek közeledését egymáshoz?

Ez persze nemcsak tőlünk függ, hanem a társadalomtól is, amely mintha máris többé-kevésbé a magáénak mondhatja a jövő század technikáját, egyelőre azonban nem sokat tud kezdeni vele.

VESZPRÉMI MIKLÓS

Lódi Ferenc

Nemzedékem

Kopaszon vagy már dértől verten, picit hajlottan, mint az ág, felhősen, mint az őszi égbolt s jókedvvel, mint a friss vizek, vonul már szép ármádiád én büszkeségtől duzzadó korom.

Lábát a tarló megsebezte, aszfalt égette át sebé. Könnyét, ha volt, a föld vedelte. S ha szomjas volt, a bő esők lakatták jól. Ó, terhes ég! Ez hát a had, mit úgy hívunk: derék.

Roggyanva én még sose láttam, magnak is fölgly volt s az maradt. Villámok földjén tanult állni, mint hű tanú, mely nem felejt. Kénesön zúgott át a nap, mikor eszmélt e nemzedék — enyém.

Szilsárkány szülötte

Az Alföld-fásítás úttörője

Április 24-én délelőtt nagyszabású ünnepség színhelye Szilsárkány: a lakosság és neves meghívott vendégek jelenlétében emléktáblát avatnak a község nagyfiá, Kiss Ferenc erdőmérnök tiszteletére.

Arra a kérdésre, hogy ki volt ő, néhány hónappal ezelőtt — nem ünneprontásként említjük — jóformán senki sem tudott volna választ adni a helybeliek közül. Pedig szakmai berkekben megkülönböztetett tisztelet övezi emlékét. Elévülhetetlen érdemeket szerzett az Alföld-fásítás gyakorlati megvalósításában, s a Szeged körülölelő erdők fölújításában. Tiszteletje és jóbarátja, Móra Ferenc méltán nevezte őt a „szegedi erdők atyjá”-nak.

A Sopron megyei Szilsárkány egyik nádtetős házikójában született, 1860. április 24-én, sokgyerekes szegényparaszt családból. A szülőfaluban végezte elemi iskolai tanulmányait, majd a soproni evangélikus líceumban szerzett érettségi bizonyítványt. Innen került a selmecbányai erdőmérnöki akadémiára, ahol 1882-ben kapta meg diplomáját.

A nagyváradi püspökség uradalmában dolgozott három évig, de a papi önkényeskedések miatt éppen kapóra jött neki Bedő Albert országos főerdőmester ajánlata, s Szegedre tette át székhelyét. Ezzel egy egész életre eljegyezte magát a homokterületek erdősítésével.

Szeged város tanácsa éppen akkor adta állami kezelésbe „síralmas állapotú” erdeit. A fiatal, tette kész Kiss Ferenc erejét nem kimélve látta hozzá a roppant feladatot megoldásához. Körültekintő üzemterve alapján rövidesen megkezdte a leromlott erdők fölújítását. Mindent megfigyel: a fák betegségeitől kezdve a homokon tenyésző növényzetig. Ez utóbbinak nagy hasznát veszi a későbbiekben.

Az 1892-ben publikált tudományos dolgozatában már részletesen beszámol a homokterületek fásításának gondjairól. Úttörő jelentőségű az az elmélete, miszerint a homoktalajok minősítését a rajtuk található ősnövényzet alapján végzi el.

A homokverés megakadályozására Kiss Ferenc létesít elsőként védérdőt, 1893-ban! Korszakalkotó tanulmányban írja meg a hazai nyárfajok erdőgazdasági jelentőségét. Ő állapítja meg, hogy a szürkenyár új faj, s ugyancsak elsőként veti föl — a napjaink-

ban is fontos — zöldövezet kérdését.

Fölhívja kollégái figyelmét, hogy az akác nem minden termőhelyen gazdaságos, s helyette feketefenyő ültetését szorgalmazza. A csemetenevelés jelentőségéről és az erdőtelepítésknél alkalmazott eljárásokról magas szintű cikkeket publikál a korabeli szaklapokban.

Megható barátság fűzte Móra Ferenchez, aki sokszor fölkereste ásatthalmi tanyáján. Az ő leírásában maradt ránk Kiss Ferencről a legszebb jellemzés:

„...Kiss Ferenc az én szememben nem e világból való ember. Öböne a fák lelke él, amelynek ura és királya. Óh, ha minden király úgy szeretné alattvalóit, mint ő, de soha nem volna háború a világon. A szilfa neki adta keménységét, a nyárfa lágyágát, méltósága a tölgyle, derült nyugalma a juharé... A jószág-nak olyan atmoszférája árad belőle, hogy az ember maga is jobban érzi magát, ha vele van... Esténként mindig hazakísér a tanyárol... — Te, bátyám — mondtam neki... —, hogy mersz így járni ilyenkor ebben a vadonban? — Nézd, druzsám, sose féltém az életben senkitől, mert soha senkihez igaztalan nem voltam... Ez a szürkefejú ember azzal játszotta végig az életét, hogy erdőket ültetett a homokba...”

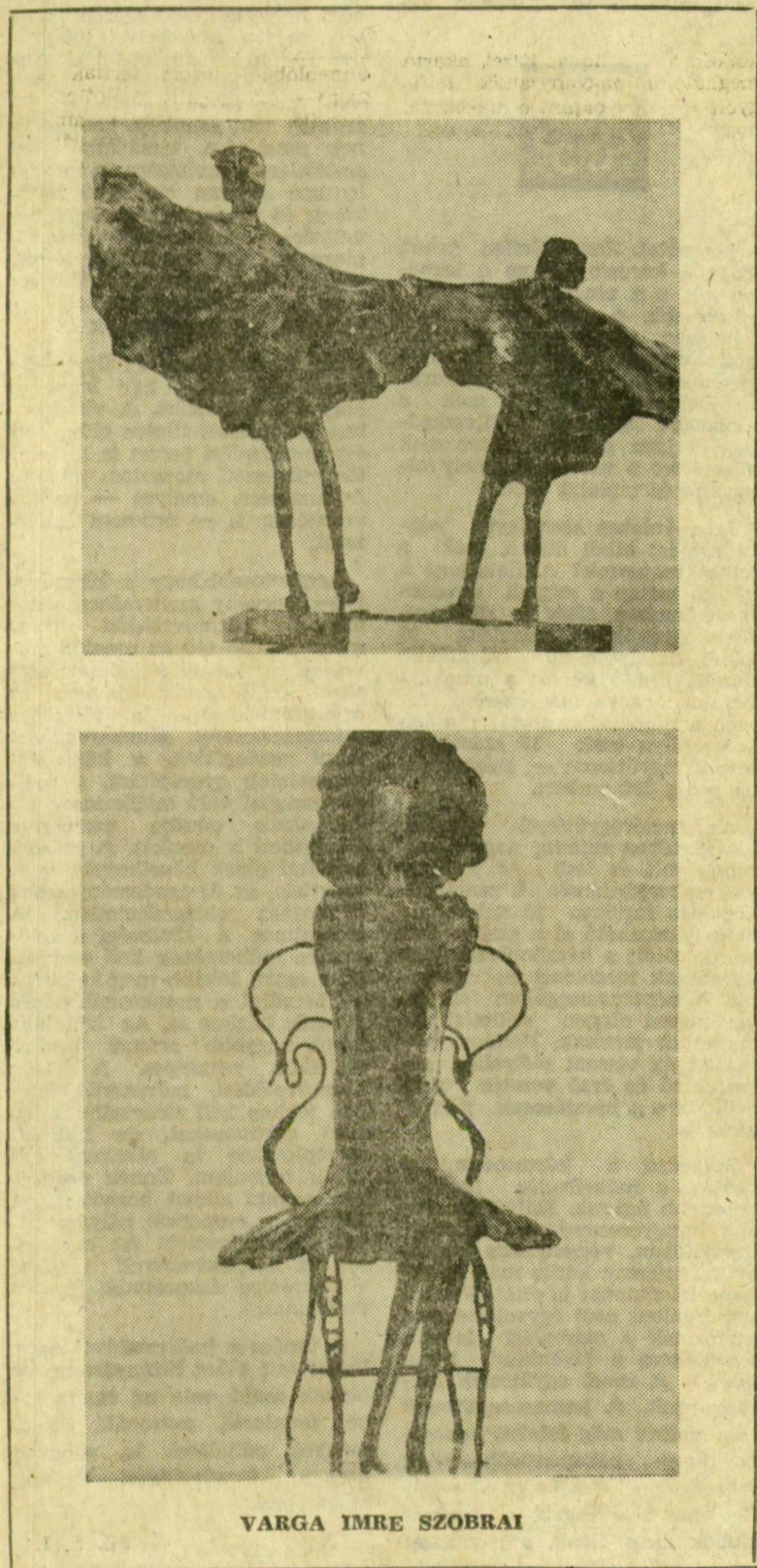
A „szegedi erdők atyja” 1925-ben vonult nyugalomba, de továbbra is rendületlenül munkálkodott az Alföld-fásítás gyakorlati megvalósításában.

A szegedi tudományegyetem 1939-ben díszdoktorrá avatta.

Erdőkultúránk e kimagasló egyénisége éppen 25 évvel ezelőtt, 1952 júniusában hunyt el, 92 esztendőskorában. Az ő nyomdokain indult el minden olyan kezdeményezés, amely az alföldi erdőműveléssel kapcsolatos. Eljárásait, speciális módszereit külföldi szakemberek is átvették, s még a Szovjetunióban is alkalmazták. Szegeden iskolát neveztek el róla („Kiss Ferenc Erdészeti Szakközépiskola”), melynek bejárata előtt áll kőbe vésett mellszobra.

Égész életében a közösség érdekeit szolgálta. Az Országos Erdészeti Egyesület által adományozott emléktáblát egykori iskolájának falán helyezik el, amely méltó módon járul majd hozzá a nagy tudós és kivételes jellemű ember emlékének megőrzéséhez.

KÁLMÁN GYULA J

VARGA IMRE SZOBRAI